

UVODNO OPRAVDANJE ZA OVU KNJIGU

Kada se novim djelima književnoj javnosti predstavljaju nova imena i kad se o tim imenima i njihovim tekstovima neprestano piše i govori u medijima, onda očekivano počinje zaborav nagrizati sjećanja na njihove bliže ili dalje, pa čak i neposredne naraštajne prethodnike. Utoliko više kada novi nemaju nikakve potrebe, pa dakle ni namjere da uspostavljaju kontinuitet i utvrđuju svoje korijene u književnosti kojoj pripadaju jezikom na kojem pišu. To se ne događa obvezatno i neizostavno radikalno, jer uvijek ponetko osjeti potrebu da se pozicionira i orijentira ne samo globalno, nego također lokalno. Ali pojava većeg broja novih pisaca u posebnim okolnostima može, naprotiv, radikalizirati upravo odnos prema prošlosti, i to radi uspostavljanja ispravnijeg, pravednijeg odnosa prema toj prošlosti koja za njih nije prošlost, a s tim u svezi i prema pojedincima – koje pojedinci, ili čak cijeli novi naraštaj – priznaje, cijeni i proučava kao još uvijek utjecajne srodnike.

Slično se zbilo u vremenu odlučnog nastupa tzv. »krugovaša«. Zalažući se za Novo, oni nisu sve prošlo ignorirali i odbacivali kao Staro; naprotiv, zbog ideoloških nametanja nastojali su crpsti poticaje iz teško dostupnih stranih izvora kao i iz osuđivanih, čak zabranjivanih domaćih izvora. »Krugovaši« su stoga kritički oživljavali interes za svoje prethodnike, ali isto tako i s razumijevanjem i odo-

bravanjem otkrili svoje stranice starijim svojim suvremenicima skidajući s njih ideološku etiketu nepodobnosti, osim u izuzetnim slučajevima kad je to bilo apsolutno nemoguće, kao u slučaju npr. Mile Budaka, ali tada čak poželjno kao npr. euforična, upravo apologetska afirmacija Tina Ujevića. Vladan Desnica ili Stanislav Šimić bijahu tadašnjem rigidnom režimu još uvijek djelomice nepodobni svojim razmišljanjima i prosudbama, ali ipak ne toliko da im se njihovi mladi kolege u časopisu »Krugovi« ne bi osmjelili svesrdno otvoriti stranice za slobodnu suradnju.

Ja sam tako pisao nesputano o Desničinu romanu *Zimsko ljetovanje* u »Izvoru«, u vrijeme kad su ga žestoko idejno-politički dezavuirala prva imena tadašnjega književno-partijskog života. Napisao sam i prvi poveliki prosudbeno-analitički esej radi rehabilitacije Ujevićeve poezije, kao što sam i oduševljeno, ali kritički odmjereno pozdravio kao neprijeporne domete suvremene hrvatske književnosti djela koja nisu ni malo plaćala danak idejnim trenutačnim ograničenjima, kakvi bijahu na svoj neponovljivo originalan i robustan način Božićevi *Kurlani*, ili pak neodoljivo humorno-korozivne Marinkovićeve *Ruke*, usporedive s najboljim dometima istovrsne europske proze.

Budući da oba spomenuta djela držim nezastarivim ingredijentima novije hrvatske proze, ne mogu nikako shvatiti kako ti najnoviji i najnametljiviji akteri na našoj književnoj sceni jednog od njih, Mirka Božića, potpuno prešućuju, a drugome spočitavaju nebitne i nespretne političke poteze spremni da i njega prekriju poluzaboravom. O Petru Šegedinu i Vjekoslavu Kalebku da ne govorim!

Ponukan time, skupio sam sve svoje tekstove o *Kurlanima*, koje držim najdubljim i najimpresivnijim proniknućem u mentalitet koji ambijentalno jest ruralni, ali s mnogim širokohvatnim konotacijama obuhvaća takvom

snagom jezične ekspresije dosad zanemarenu stranu našega nacionalnog bića da je upravo čudno da čak i oni autori najnovije književnosti od kojih to ne bismo očekivali okreću od njih glavu kao da se stide iskonske slike, zapravo praslike u njima u kojoj prepoznaju i sebe, sa svim svojim osebnostima, vrlinama i manama, nasilnim porivima, zanosima i opsesijama.

Radi dopune istine o *Kurlanima* i njihovu autoru, pridodao sam tome jedan nezaobilazni prilog u kojem Mirko Božić, odgovarajući na moja pitanja, razotkriva sebe kao čovjeka i pisca, dajući time svojim budućim kritičarima, proučavateljima i čitateljima oslonce i orijentire, da ne kažem *ključeve* potrebne za razumijevanje njegove jedinstvene pojave u hrvatskoj književnosti.

Vlatko Pavletić